

פרוטוקול מס' 203

מישיבת ועדת הכלכלה

ביום ג' כ"ד סיון תשל"ו, 22.6.76, בשעה 13.00

חברי הועדה:

נכח:

- י. הורביץ - יו"ר
- ס. דרניצקי (יו"ר)
- ע. הדר (הורביץ)
- א. זילברברג
- י. כהן
- א. לבנבראון
- י. מודעי
- י. פרנק
- נ. קצב

מוזמנים:

- ש. בן-שחר - משרד המסחר והתעשייה
- נ. לירם - " " "
- א. שומר - " " "
- ת. פנחסוביץ - משרד המשפטים
- א. טיברג - התאחדות התעשיינים
- ג. פרופר - " " "
- י. גוטמן - האיגוד הארצי למסחר בישראל
- ג. יודקובסקי - " " "
- ס. שור-עמי - " " "

מזכיר הועדה: פ. פלקסר

יועץ כלכלי לועדה: ד. לב

רשמה: א. אשמן

סדר היום: א. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים ושרותים - הוראות נוספות), תשל"ו-1976

ב. חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 7), תשל"ו-1976

גבירותי ורבותי, ברשותכם, אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. הורביץ:

לפני שניגש לנושאים שבסדר היום, שתי

הצעות לחבר-הכנסת מודעי.

מכון התקנים מבקש שהועדה תערוך ביקור במכון. אני מבקש המכמה לערוך את הביקור.

י. מודעי:

נקיים ב-1 ביולי סיור במכון התקנים, בשעה 16.00, ובשעה 17.00 נלך ליריד.

היו"ר י. הורביץ:

אני מבקש מחברי הועדה להשתתף בסיור. נצטרף לסיור את חברי ועדת הכנסת. הרעיות מוזמנות.

בדיון על תחנת הכח בחדרה הודיע שר התחבורה שעדיין לא קבעו איך תעשה

י. מודעי:

הוכלת הפחם. יש לי אינפורמציה מוסמכת שהתשובה כנראה ניתנה, אבל לא לועדה הזאת.

מכיוון שהנושא הוא בעל היקף גדול מאד וחשיבות ראשונית למדינת ישראל, והוא מהווה בעיה גם למדינות תעשייתיות גדולות יותר ממדינת ישראל, אני מציע לקיים דיום נבעית אמפקת הפחם והובלתו. נזמין לדיון את שר המסחר והתעשייה ואת שר התחבורה ונשמע מה בפיהם.

נעשה זאת.

היו"ר י. הורביץ:

מחר יהיו בכנסת כעשרים אורחות מדור ההמשך של מועצת-הפועלות, והן מבקשות ללמוד על עבודת הועדה. אני מציע להתיר פתיחת הישיבה אחרי השעה 10.00. הישיבה תהיה פתוחה למוזמנות, לא לעתונות.

א. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים ושירותים-הוראות נוספות), תשל"ו-1976

אנחנו מתבקשים להאריך תקפן של תקנות למניעת אגירה. בדיון על ההארכה הקודמת טענו שלא ניתן ארכה בלתי מוגבלת, השר ביקש הארכה לשנה, אנחנו החלטנו על הארכה לששה חודשים, ותוקפן של התקנות יפוג ב-7 ביולי.

היו"ר י. הורביץ:

אני מציע להאריך עכשיו תוקפן של התקנות בעוד ששה חודשים, כדי שנתפנה לדון באופן יסודי על הנושא העיקרי שלפנינו: חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים.

השר ביקש הארכת תוקף התקנות לשנה, אנחנו התנגדנו לכך והחלטנו על הארכה בששה חודשים. מה ההגיון עכשיו שוב להאריך בששה חודשים?

י. מודעי:

ת. פנחסוביץ:

אם הועדה תסיים הכנת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים בשתי ישיבות, לא יהיה צורך בהארכה. תקנות שעת חירום (פיקוח על מצרכים ושירותים) הן תקנות לפי פקודת סדרי השלטון והמשפט, ותוקפן יפוג ב-7 ביולי 1976. הועדה ביקשה שמשרד המסחר והתעשייה יביא לפני הועדה הצעת חוק לתיקון חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, משרד המסחר והתעשייה נענה לבקשה, משום שנראה לממשלה כי הוראות גידור איסור אגירה צריכות להיות הוראות של קבע. הצעת החוק פורסמה ב-25 בפברואר 1976, מכיוון שיש חשש שהועדה לא תספיק עד ה-7 ביולי לאשר את החוק, מבטלים אתה אישור להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום בכמה חודשים נוספים.

י. מודעי:

השר ביקש בשעתו הארכת התוקף בשנה, אנחנו לחמנו שההארכה תהיה רק לשנה חודשים, ואמנם הוגשה הצעת חוק. אבל זה לא אומר שאנחנו סוכנים להאריך תוקפן של התקנות, הספקות שהיו הם לגופו של החוק ולגבי סמכויות השר. הצבלת ההארכה לא היתה ענין טכני בלבד עד להגשת החוק, כי אילו הבעיה היתה רק טכנית - מה הפריע לנו להאריך תוקף התקנות בשנה? היתה הסתייגות ממהות החוק.

לדעתי, הועדה צריכה עד 7 ביולי לקיים דיון בנושא. אני מציע לא להאריך תוקפן של תקנות שעת-חירום.

א. שומר:

ההתנגדות להארכה בשנה לא היתה משום התנגדות עקרונית לתקנות, אלא משום שאמרו: אם אתם רוצים משהו קבוע, שיהיה בפיקוח הכנסת, תקבעו הוראות חוק. ביקשנו ארכה של שנה, אבל הועדה קבעה ששה חודשים. לא היתה התנגדות עקרונית לאיסור אגירה, אבל נתנו שהות של ששה חודשים להביא לפני הכנסת הצעת חוק.

היו"ר י. הורביץ:

אני מציע להאריך תוקפן של התקנות. העובדה היא שהמשרד עשה את שלו והביש הצעת חוק. המשרד עמד בשלו, אבל אנחנו לא עמדנו בשלנו, לא התמסרנו לטיפול בנושא זה. לא נוכל עד 7 ביולי לגמור את הדיון העקרוני, ואם לא נאריך תוקף התקנות - ישאר התחום הזה פרוץ שלא במתכוון, מאחר שלא נוכל לסיים את העבודה על חוק הפיקוח תוך שבועיים או שלושה, אני מציע להאריך בששה חודשים תוקפן של התקנות. אני תומך בהצעה של משרד המסחר והתעשייה, אם החוק יתקבל, ממילא יתבטלו התקנות, אם לא נספיק לסיים הכנת החוק לפני תום ששת החודשים, הרי מה שהיה כל הזמן יהיה עוד ששה חודשים.

י. מודעי:

מצביע בעד ההארכה לאחר שאקרא את הפרוטוקול מהדיון על ההארכה הקודמת.

היו"ר י. הורביץ:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להאריך בששה חודשים תוקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים ושירותים-הוראות נוספות), תשל"ו-1976.

ה צ ב ע ה

ההצעה להאריך תוקף התקנות נתקבלה

אני מבקשת לרשום כי נמנעתי מהצבעה.

נ. סצב:

ב. חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 7), תשל"ו-1967

היו"ר י. הורביץ:
גב' מיה תבורי מהמועצה לצרכנות שלחה מברק והצטרפה שלא תוכל לבוא לישיבה זו. היא אומרת שרק אתמול קיבלה את ההזמנה.

ג. סצב:
אני חוזרת שוב על בקשתי להזמין את ארגוני הצרכנים.

א. שומר:
הצעת החוק שלפני הועדה היא תיקון לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים. יש בה שלושה נושאים מרכזיים, כמה הערות לווי המתחייבות מהתיקונים המוצעים, וכמה הגדרות.

ההוראה המהותית הראשונה באה למלא מקומן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים ושירותים). אנחנו מבקשים לקבוע בחוק איסור אגירה. הוראה זו באה בסעיף 8 של הצעת החוק, אשר בא לתקן סעיף 22 לחוק העיקרי.

כשיש תנודות בשוק, יש נהירה גדולה לקניית מצרכים, מניעת מצרכים מהשוק מחמירה עוד יותר את נהירת הצרכנים לקנייה, גורמת מחסור מלאכותי במצרכים, אם כי הם קיימים במלאי גם אצל יצרנים וגם אצל סוחרים. בסצב זה בוצר מחסור, נוצרת בהלת קניות והעלאות מחירים שלא לפי החוק. בחוק הקיים אין הוראה מיוחדת למניעת אגירה או עיכוב מצרכים מן השוק. הגדרה של אגירה מצויה בחוק.

הוראה מהותית שניה חלה על קניה במקדמה. בשנים האחרונות קרה שנמכרו מוצרים, בעיקר מוצרים בני קיימא, בתשלומים מוקדמים, אם צרכנים הזמינו מוצרים כמו מקרר, טלוויזיה וכו', צריכים היו לחכות להספקה ונדרשו לשלם תשלומים מוקדמים שלעתיים עלו על 50% ממחיר המוצר, אם בזמן שער ההספקה עלו המחירים, נדרשו הצרכנים לשלם תוספת המחיר, בלי לקבל ריבית או פיצוי על אותו חלק מן המחיר שכבר שולם מראש. הצעת החוק שלפניכם באה להסדיר את התחום הזה.

בסעיף 13 מוצע שמי שמוכר מצרך לצרכן או עושה שירות לצרכן במקדמה, לא יקבל מהצרכן יותר מ-20% מהמחיר, אלא אם יקבל אישור מיוחד לכך.

היו"ר י. הורביץ:
בשיכון-ופיתוח?

א. שומר:
אברר את הפרטים בקשר לחברת החשמל. חוק הפיקוח לא חל על מקרקעין. יכול להיות שהחוק צריך לחול גם על שיכון-ופיתוח.

י. מודעי:
יש חוק בנייה שהוא חוק נפרד.

היו"ר י. הורביץ:
יש מי שיאמר שבשביל להתקשר בעסקה,
לקנות את הציור והחומרים הדרושים,
הוא צריך לקבל יותר מ-20% מהמחיר של המוצר.

א. שומר: כמחיר המוצר נחשבת גם הריבית על ההשקעה.

היו"ר י. הורביץ: לא במשק כמו שלנו.

א. שומר: כאשר המוצרים נמצאים במלאי אצל היצרן
והסוחר, דורשים תמורתם מחיר איקס.
המחיר הזה כולל כבר ריבית על ההשקעה, אם אדם מזמין מראש מוצר מסוים,
והיצרן כבר בטוח שיש לו למי למכור, למה הוא צריך לקבל תוספת למחיר?

אם המנכ"ר מקבל מקדמה, עליו לספק את
המצרך או השרות תוך 120 יום, 4 חודשים ולא יותר.

ע. הדר(הורביץ): אם אתה מזמין ציוד שקשור בייבוא מחו"ל,

מה עושים? ההגבלה של 20% לא תופסת,

ההגבלה של 120 יום לא תופסת.

א. שומר: אנחנו מדברים על יצור מקומי, אבל
זה יפה גם למוצרי ייבוא. כאשר קובעים
הוראה בחוק, היא מתייחסת לפרט זה או אחר. יש בזדאיי דברים שהתקופה
המתאימה להספקתם היא חצי שנה, ואילו לדברים אחרים די בחודש או
שבועיים. כתכנון שהתקופה היא 4 חודשים, ויש אפשרות להאריך.

היו"ר י. הורביץ: האם ההוראה הזאת לא צריכה לבוא בחוק
הליכות מסחר?

א. שומר: בחוק הפיקוח יש פרק העוסק במניעת
הונאה, ושם מדובר על מכירות באשראי.

ת. פנחסוביץ: נושא זה יועבר לחוק הליכות מסחר,
כאשר יתקבל חוק זה.

א. שומר: לא הצענו זאת לחוק הליכות מסחר.

ההוראה המהותית השלישית היא בדבר
איסור סירוב בלתי-סביר. בחוק הפיקוח היום יש הוראה לגבי סירוב
בלתי-סביר למכירת מוצרים או עשירת שרותים, לגבי שירותים נאמר מפורשות
שיש איסור לסרב עשיית שירות, לגבי מצרכים, אולי בגלל טעות ניסוח,
מדובר על סירוב בלתי-סביר במחיר שהוצג לגבי אותו מצרך. אין הוראה
לגבי סירוב מכירה במקרה שלא הוצג מחיר. בהצעת התיקון יש הוראה
מקבילה לזו הקיימת בחוק הפיקוח לגבי שירותים, ואיסור הסירוב לא יהיה
מותנה בהצגת המחיר.

לשלוש ההוראות העיקריות שבתיקון החוק
מתלוות הגדרות, בסעיף 1 יש הגדרה של אגירה.

בסעיף 2 מדובר על רווח. בדיונים שונים
על חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים התעוררו בעיות לגבי המונח רווח,
אם פרושו רווח ברוטו, רווח נטו.

ומהו רווח בכלל.

היו"ר י. הורביץ:

בחוק יש איסור על הפקת רווח העולה על רווח סביר.

א. שומר:

מהו רווח סביר?

היו"ר י. הורביץ:

מה שבית המשפט קובע. במשפטים שונים אמר בית המשפט שמן הראוי שתהיה הוראה בחוק, כדי שבית המשפט בנוואו לדון יהיה לו ברור אם מדובר על רווח ברוטו או רווח נטו. לשם כך באה ההגדרה בסעיף 2, הגדרה די רחבה. נוסף לכך יש השלמה לענין מחיר יציב, שקיים כבר היום בחוק.

א. שומר:

י. טודעי: הצעה לסדר. חוק זה אינו חוק הליכות מסחר ולא חוק להגנה על הצרכן. זהו חוק פיקוח של משרד ממשלתי על תהליכים במשק. אני מציע שהועדה תקיים דיון זוטא מוקדם בענין זה. אני חושב שכאן באים להגדיל את מידת ההתערבות של הממשלה, ולפני שנתחיל בכלל לדון בסעיפים יש לבדוק אם בשלושת הנושאים המרכזיים האלה - אגירה, סירוב מכירה וקביעת מחירים בתנאי אשראי - אם יש מקום להתערבות איזו שהיא. ההתערבות נקבעה בחוק עצמו, מה שפה מציעים זו החסרה, אולי תציע הועדה הקלה בהתערבות הקיימת. אם נכנס לדון בסעיפים, לעתים מרוב עצים אין רואים את היער. נביט קודם ביער. יש פה הרבה סעיפים שמקומם בכלל לא יכירם כאן. לא צריך להיות פה סעיף של הגנה על הצרכן; הליכות מסחר לא צריך להיות פה.

היו"ר י. הורביץ:

יש מקום לדיון של חברי הועדה בנושא שהעליית. עדיין אין אנחנו נכנסים לדיון על החוק. היום נשמע על המגמות ונשמע את נציגי הארגונים הנוגעים בדבר. אחר כך נראה איך לטפל בנושא.

ג. פרופר:

אני חושב שהצעת החוק היא דרקונית. יש פה התערבות בחיים היומיומיים של המסחר. אני מדבר בשם היצרנים, ואני חושב שאף אחד מהנושאים הכלולים בהצעת חוק זו אינו הלוונטי לגבי יצרנים. לגבי יצרנים שבשנילים חלק מהדברים האלה הם רלוונטיים ישנו פיקוח אחר, הפיקוח על היגבלים עסקיים. אם מדובר על מונופול על קארטל שחל עליו חוק היגבלים עסקיים, יש על המפעל פיקוח צמוד וכל תוספת היא מיותרת.

בקשר לאגירה נאמר "כמות העולה על הכמות הדרושה לניהול תקין של מפעלו". אם מנהל בית חרושת מחליט, בגלל תזרים מזומנים או תחזיות עסקיות, ליצור מלאי של חומרי גלם או תוצרת, מי יכול להגיד לו שהמלאי הזה דרוש או לא דרוש לניהול התקין? ומה האלטרנטיבה - יגידו לו להשקיע כספו באגרות חוב צמודות? אני חושב שמנהל המפעל יודע יותר טוב מכל איש אחר מה הכמות שהוא צריך לקנות.

אם מדובר על מלאי, הרי בכל פעם שיש שינוי משמעותי בשוק, בגלל סיבות או שינוי בסובסידיות, יש היטל מלאי. ואנחנו יודעים מה קורה למי שאינו מזהיר על המלאי. עוד לפני שאני בא למפעל, ואני בא בשבע וחצי בבוקר, נציגי המכס כבר נמצאים במפעל. אינני חושב שאיש מהחוץ יכול להחליט מהו המלאי הדרוש לניהול התקין של תעשייה.

ההוראה בדבר מקדמות היא התערבות של הממשלה בעשיית עסקים במשק, אם למפעל יש קשר עם מפעל אחר ושני הצדדים קובעים תנאי תשלום מסוימים, שיכולים לכלול תשלום מקדמות ואפילו תשלום מלוא המחיר מראש, אם שני הגיעו למסקנה עסקית שהעניין הוא לטובת שניהם, למה להגביל שהמקדמה תהיה רק 20%? נניח שאני רוצה לשלם 60% כדי להבטיח את המחיר, מי יגיד לי לא לתת מקדמות יותר מ-20%?

ת. פנחסוביץ: בהוראה בעניין מקדמות מדובר על הצרכן. מעיף זה לא נוגע לתעשייה.

ג. פרופר: מפעל מייצר מקררים. אנשים חיכו 9 חודשים למקרר, רצו לשלם מראש כדי להבטיח את המחיר, והמפעל לא היה מוכן לקבל תשלום מראש.

בתקופה זו מרבנים לדבר בעולם וביחוד בישראל על הגברת הפיריון והיעילות. למה להגביל את הרווח? מי יכול לקבוע מהו רווח סביר? לא בכל יום הולכים לבית המשפט, אני גם בטוח ששני שופטים יתנו שתי הגדרות שונות. בכל ענף ובכל עסק יש רווח שונה. אין מקום להתערבות בתחום הרווח. אם רוצים להגביר את הפיריון במשק, צריך להכיר ברווח כאמצעי עידוד, תעשיין שיעשה רווחים במפעלו ישמיע יותר, והרי בזאת כולנו רוצים. אינני חושב שיש להגדיר רווח סביר, או איזה שהוא רווח. אם מגבילים את הרווח, מקצצים את הכנסים לאנשים בעלי יוזמה שמתייחסים ברצינות לשנת הפיריון ורוצים להגביר את היעילות. אפשר גם לשאול: אם מפעל יפסיד - האם תבטיחו שלא יפסיד מעבר לאינס אחוזים?

א. שומר: בחוק לא מגדירים רווח סביר. אין פה איסור לגבי רווח. יש רק הגדרה לרווח.

ג. פרופר: כל מפעל משווק את תוצרתו בצורה אחרת. אם יבוא אדם לשער בית החרושת וירצה לקנות אצלי חבילת איטריות, האם אני חייב למכור לו? יש מפעל שמוכר תוצרת בחנות בתוך המפעל, יש שעובד עם סיטונאי, יש שעובד בשיטה אחרת. אם לא אמכור ישירות לצרכן - זה יהיה סירוב בלתי סביר? יכול להיות שבחנות המצב שונה, אבל תעשיינים מוכרים בדרכי שיווק מסוימות, ואם יגידו להם למכור בדרכים אחרות, זו תהיה התערבות.

היו"ר י. הורביץ: בסעיף 26(ב) נאמר: "נקבע רווח מקסימלי שמוותר להפיק מעשיית שירות בדי-פיקוח, לא יעשה אדם אותו שירות ולא יציע לעשותו בשכר שיש בו יותר מהרווח שמוותר לו להפיק מעשייתו". המגמה ברורה.

י. מודעי: בחוק הקיים יש סמכות לשר לקבוע מוצרים ושירותים בדי-פיקוח, ולגביהם יש גם סמכות לקבוע מחיר מקסימלי.

ג. פרוטוקל:
כפי שאני מכין את החדש, ואשמח אם יוכיחו לי שאני מתפרץ לדלת פתוחה, הנראות החוק הזה אינן רלוונטיות לתעשייה, אני חושב שבאותם תחומים שיש להטיל פיקוח, הפיקוח כבר קיים. בסעיפים שלפנינו יש למחוק את המילה "יצרן" בכל מקום שהיא מופיעה.

ח. פנחסוביץ:
בחוק הפיקוח הקיים נאמר שהשר רשאי לקבוע מחיר מקסימלי למצרכים ומחיר מקסימלי לשירותים. יש הוראה שאם יש מחיר מקסימלי למצרך, אסור למכור אותו במחיר רעולה על המחיר המקסימלי, יש מחירים מקסימליים ל-144 מוצרים, כיניהם מוצרי חלב, גפרורים, בשר, לגבי שירות חסרה ההוראה, שאם נקבע מחיר מקסימלי - אסור לקחת יותר מהמחיר שנקבע. לפיכך בא הסעיף שקרא חבר-הכנסת הורוביץ להשלים את החסר. אם נקבע מחיר מקסימלי, הכוונה היא לאסור לגבות יותר מן המחיר הזה. לפי החוק הקיים, מותר לשר להכריז את שרות שהוא בר פיקוח. (י. הורביץ: גם עורכי דין?) יש פיקוח על מוסכים, פורמלית, אפשר להכניס לפיקוח גם עריכת-דין.

י. גוטמן:
יש לי רושם שמשרד המסחר והתעשייה בהצעת חוק זו בא להוסיף עוד טלאי על החוקים הקיימים, שהוא יכול להשתמש בהם ואינו משתמש. אילו היה החוק מגדיר בדיוק את הפונקציה של יצרן, סיטונאי וקמעונאי, אפשר היה לפתור בצורה יותר יעילה גם את בעיות האגירה וסירוב המכירה.

לפי חוקי המסחר, מותר ורצוי שלקמעונאי יהיה טלאי. אני לא חושב שיכול להיות חוק שאוסר עליו לקנות סחורה למלאי, אפשר היה להבין את הדבר אילו היה מדובר רק על שימוש לא רצוי במלאי במצב של חירום או מצוקה, בזמן מצוקה יכול סיטונאי למכור את הסחורה ישר לצרכן, ואז נוצר מצב שלקמעונאי אין סחורה.

גם היום יש בחוק הפיקוח איסור סרוב מכירה, וזה מתאים גם לענין אגירה. אין צורך בחוק חדש לענין זה. אם ליצרן נעלים יש קליינטורה קבועה והוא חייב לספק לה את תוצרתו, אם יבוא אליו אחר יאמר לו שהמלאי שלו מוגבל והוא לא יכול למכור לו.

אנחנו יודעים שגם ב-1967 וגם במלחמת יום הכיפורים היו בעיות של הספקה. קמעונאי קיבל ארגז אחד של בקבוקי שמן ויש לו 50 חנונים קבועים, אם נכנס אליו אדם זר, אמר לו שאין לו שמן. וזה סירוב מכירה. אילו היה קובע הגדרות שיצרן חייב לספק לסיטונאי, סיטונאי חייב לספק סחורה רק לקמעונאי, קמעונאי חייב למכור לצרכן, יכול היה להיות יותר פיקוח, כי אז הסיטונאי לא היה מעכב סחורה שיש לו במלאי ולא היה מוכר ישירות לצרכנים.

משרד המסחר והתעשייה עדיין לאהשתמש בחוקים הקיימים, לא השתמשו בהם כי אין פיקוח. כל הצעת החוק הזאת באה להקל על משרד המסחר והתעשייה ולהקשות את החיים במסחר. המסחר חייב להיות חופשי לטובת הציבור הרחב, טוב לצרכן שיש התחרות במסחר ולא התערבות של פקידים בחיי יומיום. אני לא אומר שלא צריכות להיות שום הגבלות, אבל הן קיימות גם היום. יש מחירים מקסימליים למצרכים בסיסיים. אני לא רואה סיבה להוסיף עוד טלאי על אותם דברים שעד היום משרד המסחר והתעשייה לא היה מסוגל לבצע אותם.

ההוראה בדבר מקדמות היא התערבות של הממשלה בעשיית עסקים במשק, אם למפעל יש קשר עם מפעל אחר ושני הצדדים קובעים תנאי תשלום מסוימים, שיכולים לכלול תשלום מקדמות ואפילו תשלום מלוא המחיר מראש, אם שני הגיעו למסקנה עסקית שהעבין הוא לטובת שניהם, למה להגביל שהמקדמה תהיה רק 20%? נניח שאני רוצה לשלם 60% כדי להבטיח את המחיר, מי יגיד לי לא לתת מקדמות יותר מ-20%?

ח. פנחסוביץ: בהוראה בעניין מקדמות מדובר על הצרכן. מעיף זה לא נוגע לתעשייה.

ג. פרופר: מפעל מייצר מקררים. אנשים חיכו 9 חודשים למקרר, רצו לשלם מראש כדי להבטיח את המחיר, והמפעל לא היה מוכן לקבל תשלום מראש.

בתקופה זו מרכיבים לדבר בעולם וביחוד בישראל על הגברת הפיריון והייעול. למה להגביל את הרווח? מי יכול לקבוע מהו רווח סביר? לא בכל יום הולכים לבית המשפט, אני גם בטוח ששני שופטים יתנו שתי הגדרות שונות. בכל ענף ובכל עסק יש רווח שונה. אין מקום להתערבות בתחום הרווח. אם רוצים להגביר את הפיריון במשק, צריך להכיר ברווח כאמצעי עידוד. תעשיין שיעשה רווחים במפעלו ישקיע יותר, והרי בזאת כולנו רוצים. אינני חושב שיש להגדיר רווח סביר, או איזה שהוא רווח, אם מגבילים את הרווח, מקצצים את הכנסים לאנשים בעלי יוזמה שמתייחסים ברצינות לשנת הפיריון ורוצים להגביר את היעילות. אפשר גם לשאול: אם מפעל יפסיד - האם תבטיחו שלא יפסיד מעבר לאינס אחוזים?

א. שומר: בחוק לא מגדירים רווח סביר. אין פה איסור לגבי רווח. יש רק הגדרה לרווח.

ג. פרופר: כל מפעל משווק את תוצרתו בצורה אחרת. אם יבוא אדם לשער בית החרושת וירצה לקנות אצלי חבילת איטריות, האם אני חייב למכור לו? יש מפעל שמוכר תוצרת בחנות בתוך המפעל, יש שעובד עם סיטונאי, יש שעובד בשיטה אחרת. אם לא אמכור ישירות לצרכן - זה יהיה סירוב בלתי סביר? יכול להיות שנחנות המצב שונה, אבל תעשיינים מוכרים בדרכי שיווק מסוימות, ואם יגידו להם למכור בדרכים אחרות, זו תהיה התערבות.

היו"ר י. הורביץ: בסעיף 26(ב) נאמר: "נקבע רווח מקסימלי שמותר להפיק מעשיית שירות ברי-פיקוח, לא יעשה אדם אותו שירות ולא יציע לעשותו בשכר שיש בו יותר מהרווח שמותר לו להפיק מעשייתו". המגמה ברורה.

י. מודעי: בחוק הקיים יש סמכות לשר לקבוע מוצרים ושירותים ברי-פיקוח, ולגביהם יש גם סמכות לקבוע מחיר מקסימלי.

ג. פרויקט: כפי שאני מניין את החדק, ואשמח אם יוכיחו לי שאני מתפרץ לדלת פתוחה, הנראות החוק הזה אינן רלוונטיות לתעשייה. אני חושב שבאותם תחומים שיש להטיל פיקוח, הפיקוח כבר קיים, בסעיפים שלפנינו יש למחוק את המילה "יצרן" בכל מקום שהיא מופיעה.

ה. פונסוביץ: בחוק הפיקוח הקיים נאמר שהשר רשאי לקבוע מחיר מקסימלי למצרכים ומחיר מקסימלי לשירותים. יש הוראה שאם יש מחיר מקסימלי למצרך, אסור למכור אותו במחיר העולה על המחיר המקסימלי. יש מחירים מקסימליים ל-144 מוצרים, ביניהם מוצרי חלב, גפרורים, בשר. לגבי שירות חסרה ההוראה, שאם נקבע מחיר מקסימלי - אסור לקחת יותר מהמחיר שנקבע. לפיכך בא הסעיף שקרא חבר-הכנסת הורוביץ להשלים את החסר. אם נקבע מחיר מקסימלי, הכוונה היא לאסור לגבות יותר מן המחיר הזה. לפי החוק הקיים, מותר לשר להכריז את שרות שהוא בר פיקוח. (י. הורוביץ: גם עורכי דין?) יש פיקוח על מוסכים. פורמלית, אפשר להכניס לפיקוח גם עריכת-דין.

י. גוטמן: יש לי רושם שמשרד המסחר והתעשייה בהצעת חוק זו בא להוסיף עוד טלאי על החוקים הקיימים, שהוא יכול להשתמש בהם ואינו משתמש. אילו היה החוק מגדיר בדיוק את הפונקציה של יצרן, מיטונאי וקמעונאי, אפשר היה לפתור בצורה יותר יעילה גם את בעיות האגירה וסירוב המכירה.

לפי חוקי המסחר, מותר ורצוי שלקמעונאי יהיה מלאי. אני לא חושב שיכול להיות חוק שאוסר עליו לקנות סחורה למלאי, אפשר היה להבין את הדבר אילו היה מדובר רק על שימוש לא רצוי במלאי במצב של חירום או מצוקה. בזמן מצוקה יכול מיטונאי למכור את הסחורה ישר לצרכן, ואז נוצר מצב שלקמעונאי אין סחורה.

גם היום יש בחוק הפיקוח איסור סרוב מכירה, וזה מתאים גם לעניין אגירה. אין צורך בחוק חדש לעניין זה. אם ליצרן נעלים יש קליינטורה קבועה והוא חייב לספק לה את תוצרתו, אם יבוא אליו אחר יאמר לו שהמלאי שלו מוגבל והוא לא יכול למכור לו.

אנחנו יודעים שגם ב-1967 וגם במלחמת יום הכיפורים היו בעיות של הספקה. קמעונאי קיבל פרגז אחד של בקבוקי שמן ויש לו 50 חנונים קבועים, אם נכנס אליו אדם זר, אמר לו שאין לו שמן. וזה סירוב מכירה. אילו היה קובע הגדרות שיצרן חייב לספק לסיטונאי, סיטונאי חייב לספק סחורה רק לקמעונאי, קמעונאי חייב למכור לצרכן, יכול היה להיות יותר פיקוח, כי אז הסיטונאי לא היה מעכב סחורה שיש לו במלאי ולא היה מוכר ישירות לצרכנים.

משרד המסחר והתעשייה עדיין לאהשתמש בחוקים הקיימים, לא השתמשו בהם כי אין פיקוח. כל הצעת החוק הזאת באה להקל על משרד המסחר והתעשייה ולהקשות את החיים במסחר. המסחר חייב להיות חופשי לטובת הציבור הרחב, טוב לצרכן שיש התחרות במסחר ולא התערבות של פקידים בחיי יומיום. אני לא אומר שלא צריכות להיות שום הגבלות, אבל הן קיימות גם היום. יש מחירים מקסימליים למצרכים בסיטיים. אני לא רואה סיבה להוסיף עוד טלאי על אותם דברים שעד היום משרד המסחר והתעשייה לא היה מסוגל לבצע אותם.

היו"ר י. הורביץ: שמענו את הרקע ואת העמדות. חבר-הכנסת מודעי הציע הצעה לסדר. אני מציע שנסיים ישיבה זו ונקיים ישיבה ודיון בינינו על החוק.

י. מודעי: אני רוצה לחזור על הצעתי ולהוסיף כמה הערות, שאולי יוכל המשרד ללמוד מהן משהו. ידידי ממשרד המסחר והתעשייה, אני חושב שבהצעת תיקון זו לא הצלחתם. השר הוא האזראי למדיניות, ואני מבין שהוא רוצה להגן מפני תופעות מסוימות בתקופת חירום, אבל לא זאת הדרך. לא עושים חוק כללי כשיש לו יעוד ספציפי. אם בתקופת חירום אפשר להגביל חריות האזרח, בוודאי אפשר להגביל את כיסו, אבל לא כך מביאים חוקי שעת חירום.

כל הגורמים שהופיעו כאן התנגדו לחוק, התנגדו להתערבות. השר צריך להבין שלא יוכל בצורה זו להשיג מה שהוא רוצה להשיג, כי זה מעורר התנגדות ציבורית, ואנחנו בסך הכל נציגי הציבור.

בחוק זה יש סתירות פנימיות לוגיות, שלא ראיתי בחוקים אחרים שלכם. אין צורך לדבר גם על סרוב וגם על אגירה, זאת כפילות מיותרת. יש סתירה לוגית בתפישה, יש ליקויים בניסוח. יש הגדרה לאגירה, ובסעיף 22(ב) יש חזרה על כל ההגדרה במקום להגיד "האוגר".

לועדה זו צריך להיות דין ודברים עם המדינאי של הנושא הזה, ויש מה לומר לו. לועדה יש ענין עם המנסח ועם העורך - והבאתי דוגמאות. אין זו התייחסותי להצעת החוק, אין ספק שבחוק יש נקודות חשובות ואף חיוניות, אבל אלה דברים לקראת דיון שיתקיים בוועדה. אני מניח שהוועדה תחזור ותפנה אליכם ותבקש להפריד את המוץ מן התבן.

י. כהן: הצעה לסדר. אני מציע לא להכנס לדיון בגופו של החוק. נשמע חשובות ממר שומר ונקיים דיון עקרוני בוועדה.

היו"ר י. הורביץ: החוק מחייב אותנו לדון בהצעת חוק שעברה קריאה ראשונה. אנחנו יכולים לשנות, לתקן, עד כדי כך שהמשרד יגיד: לא לזה התכוונתי. אבל צריך לדון בהצעת החוק. לא נעשה זאת בישיבה זאת. היום שמענו מגמות והערות. איך לטפל בנושא - על כך נדון בוועדה.

א. שומר: מספר הערות כלליות. הערות שנשמעו כאן מצד גורמים שונים שיש להם נגיעה בחוק, לא תאמו מה שיש בהצעת החוק. דיברו על יצרן, במקום שאין כלל כוונה ליצרן. סרוב הוא רק במכירה לצרכן, מקדמות + רק במכירה לצרכן, והצרכן מוגדר בחוק כקונה סופי. דובר פה על הרבה דברים שהצעת החוק לא מטפלת בהם.

חבר-הכנסת מודעי אמר, שאם לציבור אין ענין בחוק כזה, ממילא חברי הוועדה בתור נציגי ציבור יקבעו עמדתם בהתאם לכך. אמנם משרד ממשלתי איננו הציבור, אבל כשהוא יוזם חוק, הוא משמש במידה לא מעטה אוזן קשבת לדרישות הציבור. הצעת חוק זאת, כולל מניעת אגירה, מקדמות, סרוב מכירה, הוכנה לאחר מאות תלונות מצד הציבור. בתוך עמנו אנחנו יושבים. ההצעה של מר גוטמן לקבוע בחוק תפקידים של סיטונאי וקמעונאי, לא תעזור לצרכן שרץ אחרי בקבוק שמן. הוראות בהצעת חוק זו הן הד לפניות הציבור למחוזות השונים של המשרד, לא ארגוני צרכנים אלא פניות של צרכנים. פנו אלינו בענין מקדמות, ולנו לא יתה אפשרות לעשות דבר. פנו אפילו למבקר המדינה במקרים ששילמו יותר מ-60% ממחיר המוצר ועכבו את האספקה. כל מה שיכולנו לעשות היה לחץ באמצעים מינהליים.

היו"ר י. הורביץ: אם הייתה אגירה של שמן, אם הייתה פניקה של עליית מחירם בגלל ביטול סובסידיות - מי היה אחראי? היו לכם אפשרויות לפעולה, לא ניצלם איתן.

א. סימור: לא היו בידינו אפשרויות. חבר-הכנסת מודעי שאל מה ההבדל בין אגירה וסרוב. כשנכנס צרכן לחנות ומסרביט למכור לו, זהו סרוב. אם מוצאים אצל סיטונאי מלאי גדול פי 3 מן הרגיל, מונח במשרד צדדי, מכוסה בשמיכות - האם הוא צריך לצאת נקי רק מפני שאין צרכן שיכול להגיד שרצה לקנות ונתקל בסרוב? לעומת זאת אם לחנווני יש 10 בקבוקים והוא מסרב למכור, אותו יתבעו לדין. בחוק זה אפשר למנוע גם אגירה גדולה במקום שאין סרוב קונקוטי לצרכן. החוק הזה אינו חוק שישבו וחלמו עליו בחדרי חדרים של משרד ממשלתי. הוא בא אחרי סינון של חלונות וטיפול בפניות של ציבור.

חבר-הכנסת מודעי העיר שיש כפילות בקשר לאגירה. אין דרך אחרת של ניסוח אם רוצים להקל על יצרן שהחזיק מלאי גדול מן הרגיל אבל הוא מוכיח שצריך היה לקנות מפני שהמחירים היו יותר זולים או מסיבה אחרת. אבל בענייני ניסוח אין חוקה לאף אחד, בוודאי אפשר למצוא ניסוח מוצלח יותר.

היו"ר י. הורביץ: אל יתקבל רושם שהועדה מתנגדת לחוק. חברים בוועדה תומכים בחוק, ועוד נדון בו. תודה רבה לכולכם.

הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 14.40.